

El poder de la burguesia basca

Les grans famílies del barri residencial de Neguri (a Guetxo) formen part d'una de les burgesies amb més influència en el conjunt de l'estat. Vinculades tradicionalment a grans sectors econòmics (finances, energia, siderúrgia), el seu poder sempre ha estat cobejat pels diversos governs de Madrid, interessats a controlar les grans empreses de l'estat. Ara, l'escàndol del BBVA els pot perjudicar seriosament.

La burgesia basca, representada per les grans famílies del barri residencial de Neguri, al poble de Guetxo, és la que ha tingut sempre més poder econòmic i polític en el conjunt de l'estat, dintre d'allò que en podríem dir burgesies perifèriques. Molt per sobre, per descomptat, del poder que han pogut exercir les dels Països Catalans, potser amb l'excepció del que ha estat i és la família mallorquina dels March. L'han tingut i exercit tant durant el franquisme com durant la democràcia.

Un exemple significatiu del període democràtic i que afecta el País Valencià. El 1981, la gran empresa industrial basca era Altos Hornos de Vizcaya, en la qual destacaven com a accionistes el Banco de Bilbao, el de Vizcaya i les grans famílies de la burgesia, descendents dels fundadors de l'empresa. La crisi siderúrgica era molt seriosa. Les grans empreses espanyoles estaven representades sobretot per Ensidesa –sector públic a Astúries– i per Altos Hornos de Vizcaya –sector privat al País Basc–. Quan es preparava el pla de reestructuració es va demanar un informe tècnic a la firma d'assessoria japonesa Kawasaki. Hi havia una baixa productivitat, que s'havia d'augmentar, i un excés de producció, que s'havia de reduir, de manera que hi hauria qui rebria de valent, amb tancament de fàbriques i acomiadament de personal. Els japonesos proposaran que es potenciï la siderúrgica de Sagunt d'Alts Forns del Mediterrani, SA, i que es redueixi el pes relatiu de les factories basques i asturianes. L'acord del Govern serà exactament el contrari: reduir la producció de Sagunt i consolidar les fàbriques del nord. Uns anys abans –el 1978– el sector públic s'ha-

via fet càrrec d'Alts Forns del Mediterrani, propietat dels bancs bascos i dels madrilenys, que perdia molts diners.

En plena crisi de la siderúrgia, el Govern espanyol accedí graciosament a substituir els crèdits que tenien concedits els bancs bascos i madrilenys a Altos Hornos de Vizcaya per crèdits avalats per l'estat espanyol, de manera que el que era una pèrdua segura per als bancs i les grans famílies basques es va convertir en una pèrdua per a l'estat. En els mateixos anys, sectors sencers d'indústries catalanes –motocicletes, electrodomèstics, electrònica de consum– hauran de tancar per manca suficient d'ajuts estatals.

És un exemple, però no l'únic d'aquest període. Un altre podria ser el tracte donat a les inversions a la central nuclear de Lemóniz, boicotejada per ETA, i propietat de la societat basca Iberduero. Les pèrdues –300.000 milions de pessetes– passaran en bona part a ser distribuïdes entre el conjunt d'empreses elèctriques espanyoles. Van ser els anys en què el Govern i les elèctriques espanyoles van provocar el col·lapse de FECSA –Forces Elèctriques de Catalunya, SA– perquè tenia els mateixos problemes que les altres.

És indubtable que la proximitat al poder polític, el control de grans empreses i sobretot de dos bancs han donat a la burgesia basca una capacitat de defensa dels propis interessos superior a la de qualsevol altra burgesia de l'estat. La madrilenya al marge, és clar. Fins que van sortir els comptes secrets del BBVA.

La siderúrgia i els acers especials encara tenen una gran importància dintre de l'economia basca, però la seva catedral, Altos Hornos de Vizcaya, és ara

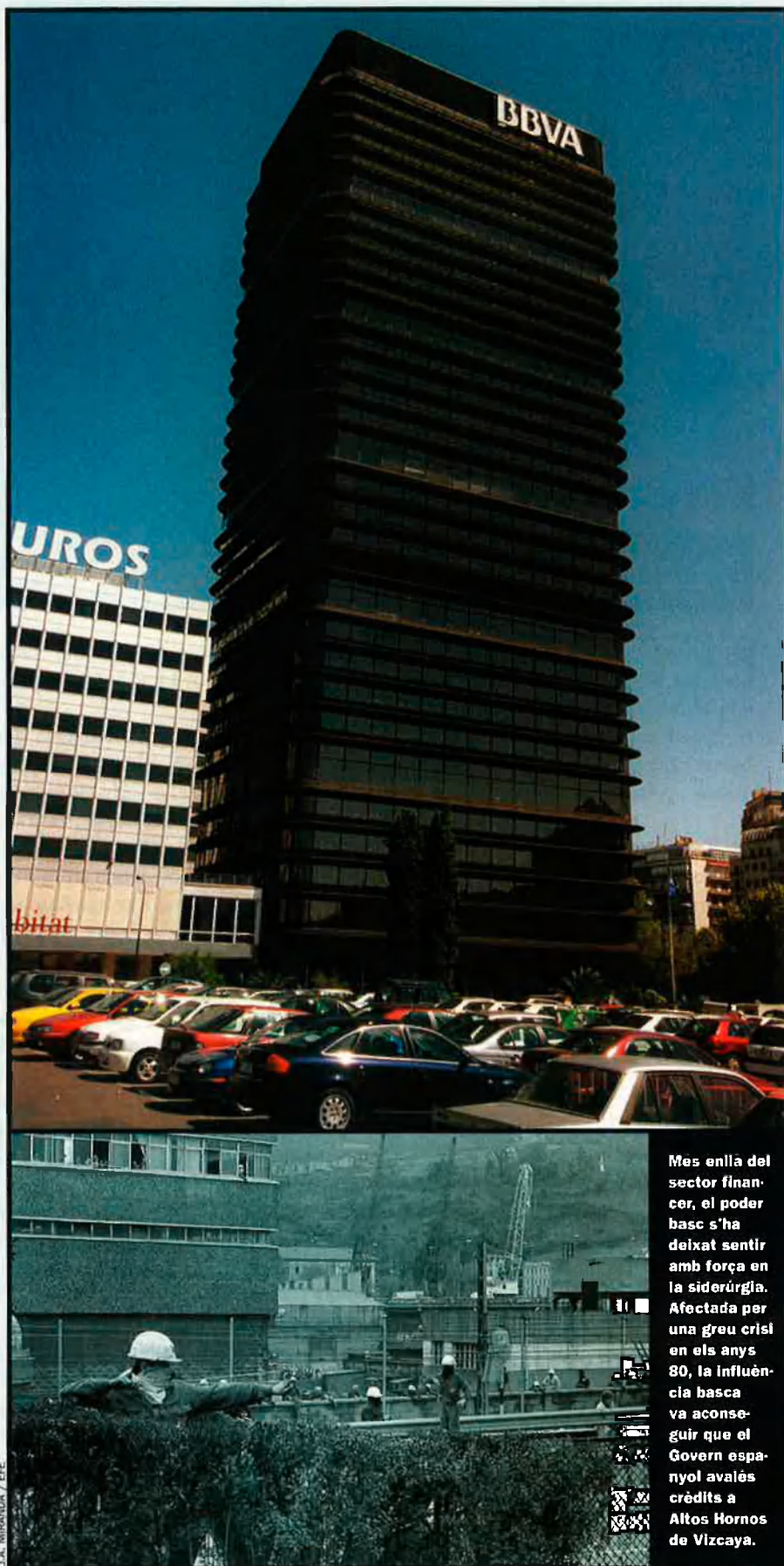
l'Acería Compacta de Bizcaia, controlada per una societat luxemburguesa. Les dues plataformes de la burgesia eren fins ara les dues grans empreses basques, totes dues domiciliades a Bilbao: el BBVA i Iberdrola.

■ **BBVA, EL DESCAVALCAMENT DE LA BURGESIA BASCA**

Una de les primeres mesures de Francisco González, president únic del BBVA, els darrers dies del 2001, va ser prejubilar disset alts càrrecs del banc, que tenien més de 53 anys, una edat molt llunyana encara de la que correspon a la jubilació. D'aquests disset, catorze procedien del BBV i els altres tres d'Argentaria. Els dos bancs bascos han estat el planter d'una escola d'executius en el sector financer. En canvi, els executius no bascos tenien un sostre a l'hora de progressar dintre del Banc de Bilbao i del Vizcaya, ja que no eren acceptats en els alts càrrecs. Potser per a compensar. González ha nomenat conseller delegat José Ignacio Goirigolzarri, un executiu basc i del Bilbao, de 48 anys.

Amb el descobriment dels comptes secrets i dels fons de pensions, l'afer entrarà en el terreny del món judicial amb un acte d'imputació contra tots els consellers procedents del BBVA i alguns dels alts executius, que havien participat en les operacions. Dels vint-i-dos consellers imputats n'hi ha divuit que són bascos, i vinculats a les velles famílies de la burgesia. Els únics que no pertanyen a la burgesia de Neguri són el constructor Entrecanales, Óscar Fanjul –representant d'Alicia Koplowitz–, Alfonso Cortina –president de Repsol– i José Lladó Fernández-Urrutia. A mesura que han arribat les imputacions penals del jutge Garzón, han anat dimint, l'un darrere l'altre. Si es pogués demostrar la versió que donen sobre la creació dels plans de pensions i el seu desconeixement de l'origen dels recursos, podrien quedar nets com una patena de les imputacions, però difícilment podran tornar al lloc que ocupaven.

El consell d'administració del BBVA, que integraven trenta-tres membres, va quedar reduït a tretze en un primer moment, dels quals només un era basc i procedent del BBV, el conseller dele-

Mes enllà del sector financer, el poder basc s'ha deixat sentir amb força en la siderúrgia. Afectada per una greu crisi en els anys 80, la influència basca va aconseguir que el Govern espanyol avalés crèdits a Altos Hornos de Vizcaya.

campo cultivable, y de cada cosa una semilla y
instrumento de cultivo.

Manuel Martínez Cobas, presidente de la Asociación de Bancos (1978)

Francisco González ha tingut mà ferma a l'hora de prejubilar gran nombre d'executius bascos del BBVA. En compensació ha nomenat José Ignacio Goirigolzarri com a conseller delegat.

gat. La setmana passada, González va nomenar dos nous consellers bascos, no nacionalistes i no vinculats a Neguri. En el consell hi ha dos catalans: Ignasi Ferrero –Nutrexpa– i Jaume Tomàs –Agrolimen–.

■ IBERDROLA

Iberdrola és la segona societat elèctrica espanyola, després de la privatitzada Endesa. Es va constituir per fusió d'Iberduero i Hidrola –Hidroeléctrica Española SA–. La primera, controlada pels bancs i la burgesia basca, va ser una de les que es llançà amb èxit durant el franquisme, una operació que es va anomenar “la captura del valle del Due-ro”. El País Basc és massa petit i la primera expansió industrial es va dirigir cap a aquella zona, amb una empresa hidroelèctrica com a plataforma. Hidrola estava domiciliada a Madrid, però el seu president i un dels primers accionistes és Ínigo Oriol Ybarra, d'una família d'origen basc, amb residència a Madrid, que va donar un ministre al general Franco, i parent per part de mare de l'expresident del BBVA. Els Oriol varen fer molts diners durant el franquisme, amb aquesta empresa elèctrica que dona servei a Madrid i al País Valencià, i amb la compra de la patent d'un enginyer basc –Goi-

coechea– que serà la base del Talgo (Tren Articulado Liger Goicoechea Oriol).

L'any 2000, Iberdrola i Endesa van acordar fusionar-se. Els diaris van reproduir la fotografia dels dos presidents encaixant la mà. Un d'ells era el mencionat Ínigo Oriol i l'altre Rodolfo Martín Villa, un destacat polític durant el franquisme i la transició democràtica. L'operació, però, no va tirar endavant. En bona part, per l'oposició del BBVA i de la Bilbao Biscaia Kutxa, que tenien participacions a Iberdrola i hi estaven en contra. La fusió hauria suposat portar el domicili a Madrid, que el País Basc hagués perdut un dels seus símbols i que els impostos s'haurien pagat a la capital de l'estat i no a Bilbao.

En l'actualitat, un dels vicepresidents d'Iberdrola era un dels consellers dimitits del BBVA –Ampuero– com ho eren també dos dels vocals –Aresti i Icaza–, en representació del BBVA. Però a la resta del consell trobem un Ybarra, un Urrutia i altres noms tradicionals de Neguri, mostra de la força de la seva participació financera. Lògicament, els representats de la participació del BBVA seran substituïts per amics del nou equip de Francisco González.

■ EL BBVA I LES GRANS EMPRESES ESPANYOLES

A més de la seva participació a Iberdrola i a Sevillana de Electricidad, una altra elèctrica del grup basc, el BBVA té participacions a Repsol i a Telefónica, dues de les grans multinacionals espanyoles, amb representants en el seu consell. Emilio Ybarra ha hagut de dimitir com a vicepresident de Repsol i José Luis Uriarte com a vicepresident de Telefónica.

A vegades resulta difícil saber si és el banc el que té dret a un lloc en el consell d'una empresa o és una participació directa o familiar. Mencionem, en tot cas, que els consellers dimitits del BBVA són presents en el consell de grans empreses espanyoles com Metrovacesa –immobiliària–, Técnicas Reunidas –enginyeria– NH Hoteles i d'altres.

Cal destacar també la seva estreta connexió amb una sèrie de mitjans de comunicació. Emilio Ybarra, expresident del BBVA, és bon amic de Jesús Polanco –grup Prisa, *El País*– i ha estat sempre molt ben tractat pels seus diaris i revistes. El seu germà, Santiago Ybarra y Churrua, és el president del Grupo Correo de Comunicación, editor d'*El Correo Español-El Pueblo Vasco*, amb una participació a Telecinco. Emilio també és accionista del Grupo Correo.

Un dels imputats, Luis Lezama Lequizamon, és conseller de Recoletos Grupo de Comunicación, SA, de Madrid, controlat pel grup britànic Pearson, editor del diari econòmic *Expansión*, del setmanari *Actualidad Económica*, del diari esportiu *Marca*, i propietari del 30% del diari de Madrid *El Mundo*.

■ ECONOMIA I POLÍTICA

Resulta molt difícil destriar l'economia de la política, quan es parla d'alta burgesia. La basca s'havia caracteritzat sempre per situar-se prop del poder i per mantenir bones relacions amb qui manava, fos el qui fos. La burgesia és de dretes, quasi per definició, però durant els anys de Govern socialista, els dos bancs bascos es van mantenir propers al PSOE per raons personals o les que fossin.

Resulta també molt difícil destriar en tot el que s'ha explicat el pes de les raons polítiques en el seu desenllaç. Unes raons que poden actuar per acció o per omissió. Com en determinats moments en què ha semblat evident que el Real Madrid era l'equip del Govern i que els àrbitres espanyols l'afavorien. Ho podien fer per acció –un penalti a favor, una expulsió d'un contrari– o per omissió –no xiular una falta màxima, no sancionar un jugador–. És impossible demostrar-ho, però amb una visió de conjunt i d'uns quants anys, la impressió que deixa és que hi ha hagut uns fets que s'han valorat amb criteris d'interès polític. És l'opinió de l'autor d'aquest llarg article sobre uns fets que poden provocar el descavalcament de la burgesia basca del que fins ara era el seu gran instrument financer. No crec en les grans conspiracions, però sí que es poden aprofitar les ocasions quan es presenten, o fins i tot forçar una mica perquè es presentin.

El cas del BBVA es mantindrà en els diaris, durant anys, pel que fa als aspectes processals i penals dels imputats. S'aclariran alguns punts foscos i no se n'aclariran altres. Però el banc es manté sòlid, en unes altres mans. El seu president, Francisco González, s'ha apanyat a dir que no pretén traslladar el domicili social de Bilbao a Madrid. La veritat és que la majoria dels serveis centrals del banc ja hi són des de fa anys. Com hi són els del seu competidor, el BSCH, que té el seu domicili social a Santander, la casa dels Botín i on se celebren les juntes generals d'accionistes i poca cosa més.

Tots els governs democràtics espanyols, fossin d'UCD, del PSOE o del PP, han estat centralistes i és a la capital d'Espanya on es remenen les cireres. Tots ells han tingut sempre interès a controlar les grans empreses i els grans interessos econòmics de l'estat. Si el cas del BBVA és excepcional és perquè per primera vegada la gran burgesia basca en pot resultar seriosament perjudicada. Les altres ja hi estan acostumades, tret que hagin resolt el problema anant a viure a Madrid.

Francesc Cabana

La presència del poder econòmic basc s'identifica clarament en el sector energètic, amb interessos a Iberdrola (que si s'hagués fusionat amb Endesa, com es va anunciar fa dos anys –en la imatge de dalt Martín Villa i Íñigo Oriol–, possiblement hauria hagut de portar el seu domicili social a Madrid) i Sevillana de Electricidad (presidida per Fernando Ybarra, a la foto que hi ha sobre aquestes línies). Les connexions també s'estenen als mitjans de comunicació, com el grup Prisa de Jesús de Polanco, i a grans empreses com Repsol i Telefónica, participades pel BBVA.

